

Civilrätt C- och J-programmet
Metodreläsningar

Stockholms universitet

Critical Race teori del I

Laura Carlson © 2016

Critical Race rättsteori (CRT)

Började på 1960-talet som en motreaktion till den liberala teoretiska utvecklingen i USA.

Rättsvetare som Prof. Derrick Bell, Prof. Matsuda Lawrence, Prof. Robert Delgado och Prof. Kimberle Crenshaw kritiserade det färgblinda liberala "civil rights approach" som inte åstadkommit några större förändringar i diskrimineringsfrågor (i takt med radikal rättsfeminism).

CRT - Ursprung

CRT har sitt ursprung i Critical Legal Studies, marxistisk och radikal rättsfeminism.

Race Crits tar även upp frågor om:

- Att sona för historiska skador;
- Att sociologiska teorier och rättsteorier har reella följder för olika grupper;
- Att liberalismens tillvägagångssätt med likhetsprinciper inte räcker;
- Formell rättvisa kontra materiell rättvisa.

CRT – Kritik mot majoriteten

Prof. Derrick Bell började på 1960-talet påstå att alla "framgångar" i rasfrågan skett eftersom de gagnade den vita majoritetens intressen.

T.ex. Prof. Bell hävdar att *Brown v. Board of Education* (1956) var ett resultat av vita intressen snarare än en verklig önskan att hjälpa afroamerikaner (interest convergence)

- Internationella instrument och internationellt rykte;
- Andra världskriget och återvändande av afro-amerikanerna som krigade för USA;
- Önskvärd ekonomisk utveckling i sydstaterna.

Vad är CRT?

CRT kritiserar CLS för sin överslätning av klass och ekonomisk struktur, och hävdar att ras är en mer kritisk aspekt.

Ras betyder inte biologisk ras, utan ras anses att vara en social konstruktion, jfr. kön och genus.

Rasism

Rasism är egentligen hur samhället fungerar till vardags:

- Det är något som vissa grupper måste handskas med dagligen
- De flesta "vita" tror att samhället är rättvist
- Rätten sätter ramen för diskrimineringslagstiftning i detta sammanhang.

Ras kontra etniskt ursprung

- Ordet ras används med flit i teorin, inte för att de tror att det finns olika raser, utan för att ras anses att vara ett konstruerat begrepp, m.a.o. en föreställning.
- Etniskt ursprung fungerar som något slags neutralisering/whitewashing av allt som har skett angående rasfrågan.

Dekonstruktion

CRT dekonstruerar teorin om färgblindhet för att visa att rättens färgblinda tillämpning faktiskt skapar dominans för den vita majoriteten genom att undvika rasismens sociala och historiska bakgrund.

Dekonstruktion

Ett exempel här kan vara Skattefjällsmålet, NJA 1981 s. 1.

HD sade att samerna inte hade något anspråk grundat på diskriminering eftersom ingen annan grupp fanns som kunde vara jämförelseobjekt:

NJA 1981 s. 1

”Detta utesluter i och för sig inte att lagens reglering av upplåtelseätten skulle kunna anses innebära ett sådant missgynnande av samerna som avses med diskrimineringsförbudet i 2 kap 15§ regeringsformen, om dessa kan sägas ha beretts sämre villkor på denna punkt än andra i motsvarande situation”.

NJA 1981 s. 1

Någon lagstiftning som tillerkänner andra medborgargrupper rättigheter motsvarande dem de renskötande samerna har finns emellertid inte. Det saknas därför underlag för en direkt jämförelse mellan vad som gäller för samerna och för andra medborgare i det hänseende varom här är fråga.

Det färgblinda paradigmet

Enligt CRT borde det färgblinda paradigmet (som syns tydligt i ovan nämnda fall) ersättas av en progressiv form av kulturell pluralism.
"Affirmative action" nödvändigt för att nå en kulturell pluralism.

Strukturell determinism

Flera CRT-anhängare fokuserar på hur rättsvetenskapens struktur eller kultur påverkar eller bevarar status quo.

När vi förstått begränsningarna kan vi frigöra oss för att arbeta mer effektivt mot rasism och för andra typer av reformer.

Interest Convergence

Rasism gagnar både vita eliter (t.ex. genom billig arbetskraft) och den vita mellanklassen (psykologiskt, genom att ge dem en anledning att känna sig överlägsna)
Alltså finns det en större del av samhället som egentligen inte vill ta bort rasism helt och hållet.

Ändringar till majoritetens fördel

De ändringarna som har gjorts hittills har varit i majoritetens intresse:

Svensk lagstiftning kring etnisk diskriminering:

- Skrivit under internationella instrument, internationellt rykte
- EU-medlemskap
- Större minoritetsgrupper nu
- Ekonomisk utveckling

CRT – Ursprung i den svart-vita binären

I vilken ram ska rasfrågorna analyseras?

Binärt tänkande (black-white binary) fokuserar på förhållandet mellan vita och en annan grupp, typiskt sett afroamerikaner.

Det innebär att rasfrågan reduceras till endast ett svart-vitt förhållande.

Den svart-vita binären

Att påstå att allt ska hanteras med denna svart-vita binär är ett väldigt kontroversiellt och provokativt argument, då det innebär att olika minoritetsgrupper borde jämföra sin situation med afroamerikaner när det gäller framgångar.

Det innebär att andra perspektiv, som Asian-Americans, Latinos och Native Americans, förbisetts.

Medverkande

Laura Carlson – Lärare
Mediepedagog

Inspelat 2016-05-02
Institutionen för data- och systemvetenskap, DSV

